„ЗАСТАВА“ излази четир пута у недељи и то: уторником средом петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)

На годину 120 гроша, на пола године 60 г. а четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиге плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 164 — У НОВОМ САДУ, У ПЕТАК 12. (24.) ДЕЦЕМБРА 1875. — ГОДИНА X.

НЕМОЋ ДИПЛОМАЦИЈЕ.

Домовина фантазије, гатака и загонетака, та је на истоку. Тај источни карактер огледа се сад у турској царевини приликом дипломатисања јевропског у погледу источног питања. Шта се све није износило и на далеко разглашавало о тој дипломатској игри, све од оног доба, одкад су браћа наша у Босни и Херцеговини с ханџаром у руци позвали да Косово пресуди. Приповедало се о некој моралној интервенцији велесила, о некој окупацији побуњених покрајина, о невољном стању Хришћана у Турској, које на сваки начин једном престати мора, напоследку о реформама, што их спремају велесиле с једне и Турска с друге стране. Уза све те разноврсне гласове покренула се спољна политика велике Британије, која је до сад изгледала вољна, да напусти међународну политику континенталној Јевропи, те је из небуха прискочила на сујецки канал. А за све то време севали су ханџари у херцеговачким брдима, људска крв преливала је оно горско стење. Не изгледа ли цела ствар као пуста машта, као приповедка из незнана света?

Па ипак је све то цела истина, која се у наше дане, пред нашим очима развијала. Збиља је тај исток земља, у којој се чуда легу. Кажу за Андрашија, да је он дете са истока, али овога пута као да се не уме да нађе на том источном пољу, као да није код куће.

Ударало се у велико звоно, како Андраши кроји неке реформе, које ће поправити једно стање Хришћана у Турској, утишати побуњене покрајине и очувати интегритет турској царевини.

Заиста велико, многостручно дело, ал је било људи, који су поверовали, да ће то поћи за руком грофу Андрашију; јер то није обични јевропски дипломата, око његове личности бљешти нека загонетна светлост, то је момак, који је у пуном смислу речи — интересантан у дипломатским круговима. Кад је тај син мађарске револуције кадар био, да се измири са Московом, који му је од Вилагоша остао у злој памети, онда ће му још много лакше поћи за руком посао око источног котла, где чудновато ври у ово време. Еле, Андраши се дао на посао, премишљао је и склапао неке реформе, које ће умирити и Турску и усташе и забринуту Јевропу. Већ се говорило, да је готов план и да је поднет Русији на одобрење. Уз здравицу руског цара оглашило се, да је и примљен тај план од руске политике. Опет се предала цела ствар Андрашији, да је коначно изведе. Но ту се збило нешто, што у источној политици истина није могло изненадити, али што је ипак неки мали међуметак био у високу политику Андрашијеву. Турска се утркивала у спасоносним реформама са тројецарским савезом и истрчала је пред дипломату теребешког. Сретни усташи! Утркују се на све стране, да их усреће, и Јевропа и Турска жури се, ко ће пре! Занимљиво је било погледати, шта ће сад јевропска дипломација, после тог турског акта.

Ал' шта мари Андраши за источно опсенарство, то њега не збуњује. Верне гласоноше његове раструбише по свету, да се Јевропа неће освртати на турске реформе, које се и тако неосврћу на сам устанак, због кога су управо и поникле, него ће она продужити своје намишљене путе. Поверовало се напоследку и томе, јер се збиља почело већ мислети, да Андраши има Јевропу у џепу. Но ту се и опет један мали интермецо догодио.

Лорд Дерби, енглески министар спољних послова, изустио је ових дана, да је Андраши одгодио своје реформе. Лорд Дерби је казао свету, да у здравици руског цара нису бадава биле оне речи, да пријатељски тројецарски савез само у овом часу (à l'heure qu'il est) постоји. Тај час као да је већ минуо. Андраши није могао успети са својом намером, да изведе сковану дипломатску акцију без обзира на султанов ферман о реформама. Мађарском дипломати није остало ништа друго, него да се повуче натраг, да одгоди своје реформе, кад је видио, да је усамљен остао са својом намером. Морао је и опет запливати руском струјом. Сад се каже, да ће се цела дипломатска акција свести на то, да она комисија, што је обећао султан, да ће пазити на изведење обећаних турских реформа, не буде само турска, него интернационална. Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus (тресу се планине родиће се миш). Тако ће се продужити стара песма што је лукави Наполеон пре двадесет година засвирао: реформисање Турске, и ако се искусило, да је узаман то покушавање, да, образовати Турску значи: уништити основу на којој постоји та царевина. Свака кап уливена восфорском болеснику са извора јевропске цивилизације, то је кап отрова, која неподмлађује, већ која га убија.

Чудно је у целој тој ствари, да је свет дознао из уста енглеског министра баш, да нема ништа од велике дипломатске акције. По томе се види, да има нешто истине у оној вести, по којој је постигнуто неко споразумлење између Енглеске и Русије не само у источном, него и у централно-азијском питању. То споразумлење датира се од оног доба, кад је Шувалов као руски изасланик ишао у Енглеску неком мисијом. Шувалов, Игњатијев и руски престолонаследник, то је трострука алијанција на руском двору, која иде за тим да руска политика поведе велико славенско коло. Тој се струји неће моћи ни сам руски цар одупрети и већ се поговара, да и он сам нагиње на ту страну. Кад се на ум узме, да је баш енглески посланик наваљивао поглавито на султана, да изда тај свој ферман о реформама, онда се може и то помишљати, да је ђенерал Игњатијев суделовао при тој игри иза кулиса и отуд се може изводити, да је Игњатијев боље проникнуо источну политику од грофа Андрашија.

Колико важе све те реформе за сам српски народ, то смо означили довољно са своје стране. Српска револуција имаде свој међународни карактер, који се оснива на народној свести, на српској повесници, и на јуначким мишицама, које су вољне и кадре, да створе и обнове своју народну државу.

Према такој револуцији не помажу никакве реформе на судском и административном пољу, ма колико слободоумне биле. А кад се узме уз то у обзир, да те реформе пружа српском народу — Турчин, који у невољи све обећава, да може првом приликом показати свету узор источног вероломства, онда је лако пресудити, какву цел имају та разна обећавања и сва дипломатска усиљавања. Политичари на истоку знају, да све то ништа не вреди и само су удешавали те сиренске гласове, да се уљуљкају, да се обмане међусобно, док се недобије времена, или док догађаји на устаћком пољу не превале ма на коју страну.

Народи на балканском полуотоку ваља да се листом на оружје дигну. Поцепана Јевропа поклониће се јуначком и једнодушном усклику народа, који ће трулу зграду турску срушити у провалију. Народна скупштина у Србији треба да даде одушку запетом стању, што влада сад на балканском полуотоку. У дебати на истој скупштини о турском насиљу према самим грађанима кнежевине Србије искресло је много праведне срчбе, што тиђи у срцима народних посланика, што се крије у грудима самог тамошњег народа. Нека се здере једном дипломатски плашт, у који су се тамо до сад на општу штету и срамоту увијали, па ће опет све добро бити. До пролећа може гранути прамалеће новом и сретнијем животу целокупног Српства.

—ђ—

КОНЗУЛСКИ ИЗВЕШТАЈ
о устанку у Херцеговини.

„*Тајме*“ у броју своме од 2. о. м. донео је извештај конзула једне велесиле, који је у Херцеговини намештен, у коме се разлаже историја садашњег устанка у Херцеговини и наводе узроци, који су га изазвали. Извештај је грдан и ми ћемо по изводу из истог извести што је главнијега у њему. „Преса“ из поменутог извештаја саопштава ово:

Непосредан повод устанку.

Клица из које се устанак излегао не беху спољашњи утицаји, него грдна зла у управи. У срезу Невесињском арендатори десетка, (арачлије) хришћан Станко Перинов из Мостара, (који сада као прибег у Дубровнику живи) и Турци Форто и Алибег Редипашић хтели су у јануару 1875. г. уз свако насиље да порез покупе, што је од 1874. године заостао. Те године беше неродица; народ све што је са њиве добио, распродао, да бих отуд живити могао, или није хтео да издржи претерани намет. То беше повод насиљу сваке руке; народу све буде отето, а они, који ништа неимадоше бише тучени и затварани. Кнезови, који су се на то кајмакаму тужили, бише изгрђени и хтедоше их позатварати. Но они побегоше у Црну Гору, где их пријатељски прихватише и о кнежевом трошку држаше, и с њима се договараше на скупштини, која је баш у то доба на Цетињу се састала, на коју је позван и војвода бањански, Максим Бачевић са своја два најугледнија кнеза. По томе буде у Грахово склоњено две хиљаде пушака са муницијом.

Међутим су арендатори десетка по Невесињу и даље жарили и палили, а у томе им заптије помагаху. Све тужбе осташе на празно, кајмакам се на њих и неосврташе, и дође дотле, да су хришћани изјавили, да неће више робота да дају. Ова ренитенција изазва наравно нападај од стране власти; многи хришћани склоне се услед тога у брда, а многи пренеше своје друштво и добро у Црну Гору. Тако то беше при крају марта у Невесињу. Али дотле се нико властима оружјем непротивљаше. Но у исто доба беше се узбунио народ и у билећском кајмакамату, нарочито на висовима око Билећа. Узрок томе беше самовоља кајмакама, Мостаран, и потурчењака Мустај-бега Лакашића.

У почетку месеца марта добију власти у Билећу и Требињу заповест, да за опрару ћуприје у Дражидолу набаве 4700 балвана. Ово се натовари на хришћане, који су без икакве наднате из далека морали у Дражидол балване доносити. Ту су их примиле заптијске јусбаше, који ако су најмање што опазили, балване нехтедоше примати, и оне, који би се усудили, да им одговарају, бити дадоше. Поглавице заћуте с тога, да ништа за владу нераде, и да нико више на суд нејде, макар га овај колико звао. Мутесариф мостарски нареди на то, да се у половини априла искупе све јузбаше заптијске из Гацког, Мостара, Стоца и Требиња и сваки да са собом поведе неколико заптија те да дођу у Невесиње, да тамо непокорне хришћане науче реду, а из Невесиња, да оду у Билећ и тамо то исто да учине.

У то доба беху остали срезови сасвим мирни, изгледаше, да их се ништа не тиче, што се око њих догађа, само у католичким срезовима беше агитације; но ову је покренуло само свештенство против владе тиме, што су славенски листови доносили силу извештаја о јадном стању Босне и Херцеговине. Чланци ови по новинама, писани су понајвише у Широком брегу код Мостара и у Стоцу. Ово је поглавито чињено за то, да би се сачувао лични интерес фратрова францишканаца и да се одржи и учврсти виши углед католичког свештенства. Францишканци хтели су да сачувају своје привилегије. које им Султан још није био потврдио, те су власти могле их крњити, а заједно са католичким свештенством у срезовима на левој обали Неретвиној осетили су да је нужно, да још више слобоштина израде, од којих ће добар део благослова на њих пасти.

Тако је то догађало се баш пред оно доба када ће цар аустријски у Далмацију путовати. „*Мухамеданци славенски*“ знајући, да су своје суграђане хришћане од себе одбили, нису у своме путу ништа друго видили, него намеру да се упозна земља, с које би се стране најлакше заузети дала, или шта вреди да се од султана одкупи. Таки говори дали су се свуда чути, те то је хришћане, поред све њихове индоленције ипак навело, да држе, да је тако, и отуда њихово уздање да је избављење близу. Те наде, које су сами мухамеданци зажегли, изашле су пред свет у петицијама, које су католички кнезови у Клеку а православни у Котору цару предати хтели.

Кад је дакле горе споменута експедидија кренула се (26. Априла) побегну хришћани у брда, а скоро сви кнезови пребегну у Црну Гору. Хришћани из Билећа закључише пак, да с оружјем дочекају заптије, но ради сигурности позваше у помоћ војводе Максима и Симу Бачевића. Заптије дакле свуда наиђоше на оружане хришћане, који им не дадоше, да у села уђу.

Дервиш-паша валија босански, дознао је, да су Невесињци хтели, да предаду цару аустријском неку молбеницу, распитивао шта је ове на то навело и дао је по томе Селим-паши налог, да са нешто солдати са кордона и нешто пандура у Невесиње оде, да тамо саслуша тужбе хришћана, али да им и то каже, да као верни поданици падишини имају или мирни бити и својим се кућама вратити, или нека се сви у Црну Гору селе. Селим-паша, који је у другој половини маја у Невесиње дошао, разгласи то, али Хришћани изјаве да они хоће само са оним послаником да говоре, који је управо од султана дошао. Неким породицама, које пођоше да се селе у Црну Гору стадоше „мухамеданци славенски“ на пут и само се царевој војсци има захвалити што се већ тога пута није крв пролила.

Кнезови који су у Црну Гору побегли били, добију на молбу кнеза Николе од Дервиш-паше допуштење, да се могу својој кући вратити и амнестија им је зајамчена; али на граници заустављају их солдати, који кордон чувају, и терају их силом натраг, те дође до боја, којом су приликом два хришћана убијена и четири рањена.

Невесињци кад се на Цетиње поврате потуже му се и пребаце му, да је он њих жртвовао. *Кнез им одговори: „Идите натраг и дигните се, наће се већ ко ће вам помоћи,“* али уједно пише Дервиш-паши и потужи му се на то, што се десило и добије одговор, да је било неспоразумлења, него да Невесињци сада могу се мирно својој кући вратити. Ови се збиља врате, по чаршији у Касаби стану им Турци пребацивати што су побегли били, а кнез Ђура Симовић, када је из меџлиса излазио сабљама је исечен. Крчмар Тувела, који је примио на конак кнезове када су се повратили буде заклан, а неки Баница јавно у пољу нападнут, глава му одсечена, и тај, што је то учинио, донео је сам у судницу и рекао, ето сад је један мање од оних, што неће да су Турцима покорни.

Сва ова чудовишта чине „Славени Мухамеданци“, а власт им корака да би учинила, да злочинце тражи а камо ли да их казни.

Докле су у Невесињу Славени Мухамеданци насиљем својим нагонили хришћане, да се на оружје дигну, нашли су билећски кнезови да је пробитачније побећи у Бањане и ове молити, да им помогну, да се потурицама освете. Но ова племена изјавише, да у тај мах не могу ништа учинити. Невесињски кнезови пошаше људе у Гацко, Столац и Требиње, да тамошње хришћане за помоћ замоле, а уједно им јавише, да они неће сами у бој остати, него да ће им неко помоћи. Поглаварима хришћанским није речено ко ће то бити, али они сами срочише, да ће то бити Црна Гора и Аустрија, и узеше то за готов новац.

У среди јуна дође мутесариф мостарски и Селим-паша са две компаније у Невесиње послат, но и овима рекоше усташи, да ће само са посланицима, који од султана дођу у преговор ступити. Буде дакле и Хасан-паша и Катлан-ефенди као комесар царски у Невесиње послан и уз ове неки Петраци из Сарајева, као поверених придат. Но пошто су Невесињци искали, да и један изасланик кнеза црногорског као њихов поверених у комисију примљен буде, то се и ово учини и за то дође Пеко Павловић са шест перјаника. Кад се тај одбор конституисао, дођоше пред њега сви кнезови, а 600 хришћана наоружаних искупише се више касабе, да стану на пут свакој издаји од стране Турске.

Невесињци су ово захтевали:

1. да Турци хришћанске жене и девојке не напастују.

2. Да могу слободно своју веру држати, те да им Турци у цркву недирају.

3. Да пред судом имају једнака права са Турцима.

4. Да им се даде одбрана од самовоље и насиља заптија.

5. Да арендатори десетка узимају само оно, што им по закону припада, и то кад је томе време.

Турци најжешће се одупираху томе, јер нехтедоше од својих привилегија попуштати, покушавало се да хришћани спусте своје захтеве, али заман. Дервиш-паша дође сам главом у Невесиње, да се са кнезови у пољу договара. На том договору хришћани не само да не попустише од првог захтева, него искаше још и ове:

6. Да свака кућа у свему годишње само један дукат данка плаћа.

7. Да се одсада ни лична робота ни она с коњи сабадава не тражи, него да се по правди наплаћује, као што је то у читавом свету обичај.

Дервиш-паша обећа, да ће све учинити, да се њихове жеље испуне, но заиска да најпре оружје оставе; Невесињци изјавише, да они нису се дигли с оружјем на султана, него из страха од мухамеданаца славенских, те искаше да или њих или ове последње намести у други крај, докле решење не дође.

При крају јуна стајале су странке једна супрот другој готове на бој. Хришћани с мало оружја и цебане незнајући хоће ли и од кога ће им помоћ доћи. Још би се дало било да влада устанак одклони, да је само развила своју војничку снагу, да уздржи мухамеданце од насиља. Али турска је влада то пропустила и тако, презирање снаге рајине, плашња, да се Мухамеданцима Славенима песница покаже, индоленција власти, која није могла замашај таког устанка сватити, то беху узроци, који су устанак изазвали. (Свршиће се.)

СРП. НАРОДНА СКУПШТИНА У БЕОГРАДУ.

4. децембра.

За минист. столом само министар војни и мин. правде и мин. грађевине.

Стева Д. Поповић чита протокол претпрошлог састанка. После малих измена усваја се.

Спужићу се одобрава 8 дана осуства Јакову Павловићу одобрава се 5 дана.

Илија Стојановић интерпелује мин. војног: зашто два баталиона бољевачка немају шињела?

Мин. војни одговара да ће се што пре постарати, да сва војска добије шињеле.

Секретари моле, да се још два секретара изабере, јер не могу да свладају силни посао.

Председник изјављује, да ће се он послужити оним чланом у пословнику, где има право, да одреди скупштинара, да за овај или онај дан води протол. (Вичу: „Врло добро“.)

Кујунџић мисли да треба водити протоколе краће, као што се свуда воде, а нарочито што излазе стенографске белешке.

Панта Срећковић потпомаже га, позивајући се на пословник.

Реши се да се бирају два секретара. Изабран је са 79 гласова Алекса Поповић. А при ужем избору добио је Стева Крстић 62 гласа (попЂуричковић добио 35.)

Мин. грађевине одговара на неке интерпелације.

Министар спољних послова г. *Павловић* одговара на интерпелацију неколицине посланика због тога, што је турска власт ухапсила два српска грађанина из Црне Баре, који су прешли у Турску својим послом и са уредним пасошем. „Влада је вели министар, још одмах из Крагујевца телеграфски питала валију босанског шта је у ствари. Валија је телеграфски одговорио, да су дотична лица имала пасоше на туђе име, и да сами неки од својевољаца, који су похватани, противу њих сведоче, да су и они прешли у Босну у цељи муђења и дизања буне. Влада је затим питала шабачко начеништво, које је ово одговорило: Луко и и друг људи су који су и досад прелазили у Турску, Луко има тамо своју тазбину; људи су ожењени а таки обично не иду у добровољце; кад су прелазили на карантину имао је Луко уредан пасош, а друга је повео собом као члана породице; преко су му Турци при прегледању по свој прилици утурили неку другу хартију, коју је Луко као неписмен човек примио. На основу овог извештаја окр. начеништва ја сам наново телеграфски питао валију босанског, но како од њега не добих одговора упутио сам нашег заступника у Цариграду, да својим путем учини кораке, те да се ови људи ослободе. (Чује се „врло добро“).

Кујунџић: Ја мислим да се преко овог предмета не може тек тако прећи. Ако се икакве жртве чине у интересу државне јачине, онда се то чини у тој цељи да држава својом снагом јамчи за сигурност својих грађана и ван својих граница. Друге државе често и рат оглашују због таквог једног случаја. Ја мислим да министар мора енергичније тражити задоволења у овој ствари, које ако не добијемо, онда ћемо знати учинити и друге кораке. (Бурно „врло добро“.)

Мин. спољних: Мислим да се не може ништа решавати, пошто ова ствар још није свршена...

Војин Радуловић: Као што у свакој прилици видимо Порта ни у колико не верма париски трактат од 1856. год. Да ли да то трпимо? Пред целом Јевропом треба да жигошемо Порту, као рушиоца зајамчених уговора.

Алекса Поповић: Нису само то Турци учинили Они су у ужичком окружију прешли границу, ухватили и однели собом једну жену. Знамо шта су учинили и у кући посланика Милошевића, Ако они не поштују наша права, немојмо ни ми њихова. Ако они секу наше људе, сецимо и ми њихове.

Бошковић Јоца: Турци су по нашим границама чуда починили. Ето и сад су све једнако затворили Дрину и не даду ни једном сплаву да прође. Ако ми имамо неких права ако важимо нешто као држава, онда будимо јунаци и чувајмо та права. Ако немамо и нисмо ништа, онда као кукавице погнимо главу и ћутимо, („Врло добро“.)

Један посланик из шабачког округа описује Луку, као човека, који је поштен, фамилијаран, који је прешао тамо с новцима, а не у намери, да пљачка; он је увек имао уза се пасош.

Глишић: Мени то чудновато изгледа: каже се да је рађено три месеца — на шта је урађено? Ништа! Добар домаћин тражи рачун и од једног комада стоке. Ја мислим да је не упутно било обраћати се на валију: ваљао је ударити на пањ, где треба.

Ризнић Драгутин: Свакој је влади најсветија дужност, да брани настани грађане своје државе. Кад би ми њима тако безразложно оспоравали њихова права, они би досад прегазили српску границу (Вичу: Само ако би могли!) Ми несмемо допустити, да они труну у турској тавници.

Ђоровић: Ко зна да ли су они још живи. Ако нису живи, има овде Турака међу нама, покољимо их — па мирна Бачка! (жагор).

Урош Кнежевић: Не свраћимо се на дипломацију и политику. Ја бих предложио овако; Најдаље за 15 дана, ако нам неповрате наше грађане да употреби сила! (Бурно: тако је!)

Аксентије Ковачевић: Треба у Цариграду преко нашег заступника енергично потражити, да се што пре сва ствар из равна, значи Србија ће ваљда имати пута и начина, да се освети старим српским карловцима . . .

Панта Срећковић: Свакако би било недостојно, кад би ми неправедно злостављали Турке које прелазе у Србију, као што они кољу наше грађане. Има достојнијег пута. Ја ни владу не кривим, што није ову ствар енергичније заступала. До скупштине завкеи, да ту владину енергију пооштри. А ево како ће. Нека закључи: Ако нам Порта до извесног времена не изда наше сугрђане — а они су досад без сумње у Малој Азији — онда да се латимо крајњих средстава, која нам прописује и дужност српска. („Тако је.“)

Милија Миловановић: У тренутку, кад беше наша војска на граници, сретао сам Турке. Зар их нисмо могли побити, као н. пр. шпијуне? Ми морамо с Турцима, тим српским диндушманима од памтивека, разчистити. Црно или бело. Ако нам Србија не набави заштите, ми ћемо их туђи, где кога стигнемо. Ја ћу се обући у турско одело и идем преко границе да се светим („Право“!)

Шолупсевић: Турци не вермају нашу границу. Често прелазе у нашу страну и макну, ђе што год нађу. И ја сам за то, да се учини једаред конац овој неизвесности. Силу треба да сузбијемо силом, па шта искочи из тога.

Поп Панта: Турци наше сељане везују злостављају; убијају наше граничаре; харају наше куће и цркву нам лане поробише. Треба да станемо једном на пут овој зверској навади.

Петар Стефановић: набраја многа злочинства, која Турци учинише око Ивањице. Харају стоку, пале куће и карауле — чине велика безакоња.

Сима Милошевић: Ви ваљда сви и незнате шта је то бити у турској хапси. Вежу човека у сминдир као кера и ћавале кладе на њега. Нико не може ни један месец издржати! Шта ће нам влада шта ће нам држава и Србија, ако се неможемо бранити. Боље да помремо него да и даље ова чуда гледамо!

Тајсић: Лако нам је одавде с клупа лармати! тога се Турци неплаше. Донесимо просто закључак.

Кујунџић: Мени је а и сваком родољубу мило, што види у овоме једнодушно мишлење народних скупштинара. Ја држим, да ће бити довољно да министар свечано обећа, да ће одмах учинити енергичан корак у Цариграду, да би Србија до права дошла.

Мин. спољних: Што је рекао г. Глишић да се валији није требало ни обрачати, није умесно јер је такав ред. Кад се тим путем ништа не постигне, онда се тек чини други корак. Тако исто није упутно ни мислити о репресалијама, јер оне доводе до крајњих мера, често до рата (Вичу: па то баш и хоћемо!) И само окр. начеништво каже, да су они с једним пасошем прешли, а својевољци сведоче, да су Луко и друг прешли у цели муђења. У осталом ја вам се обећавам да ћу још данас телеграфски наредити, да наш заступник предузме корак у овој ствари и после ћу вас о резултату известити.

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

Један пријатељ наш, пише „Граничар“ који је у таквом положају, да може потпуно тачно и истинито дознавати све што се збива на бојном пољу у Херцеговини, пише нам с *граница херцеговачки* међу осталим и ово:

„Филип Христић дочекан је на Цетињу с највећим почастима и искрено радосно. Кнез Никола је с раширеним рукама и отвореним срцем готов на братско споразумлење и заједнички рад...

Устанак у Херцеговини добро стоји. Јачи је сваки дан. Црна Гора неће га напустити. Један део војске турске, која је била на граници Србије, сада иде у Стару Србију, а одатле ће се извесно кренути на границу црногорску или Рауф-паши, који сада на Гацком прикупља војску, да оперише против усташа. До сада је већ скупио 16000. Но то ништа не чини. То не ће побркати ни Црну Гору ни усташе. За то не ћу ни говорити о томе, како је то зли плод досадање погрешне политике српске . . . . С пажњом предусретајте неке гласове. Особито што се говори о раздору међу вођама. То није истина. Те гласове шире неки смутљивци из Дубровника и Ерцег-Новога и швапски дописници. Ја ћу вас други пут известити боље о свему па и о вођама. Сад вам толико напомињем *да је Лазар Сочица глава усташкој војсци у горњој Херцеговини и у целом покрету прва личност.*

У доњој Херцеговини сад нема бојева. *Љубибратић* је у Зупцима са својевољцима, а с њиме су Вукаловић и Томашевић са мештанима. Осим кад је с Пеком пут Клека био, Љубибратић није одлазио даље из Зубаца. Он је и сад принуђен да чува Зупце, а друга је сва војска у Пиви, куда сва сила турска насрће. Међу вођама и усташима је најбољи склад. Раде заједнички и слушају једну заповед. . . .“

— Из *Херцеговине* пишу чешким „Нар. Лист.“ да се Љубибратић спрема на полазак у — Београд. „Ако се“, пише исти лист, „та вест обистини, а немамо узрока неверовати нашем дописнику, који је до сад био увек добро извештен о одношајима у табору устаничком, онда одлазак Љубибратића значи потпуно одстрањење сваког и најмањег уплива србијанског на даљи развитак устанка у Херцеговини. Наши читаоци сетиће се из извештаја о животу Љубибратићеву, да је он још од устанка Луке Вукаловића већином живео у Београду, где се је дао на своју мисију као будући начеоник устанка турских Србаља. Чим су крајем месеца јула стигле прве вести о устанку на висинама невесињским, Љубибратић је с места потегао у свој завичај, у Зупце, да би се поставио на чело устанку. На брзо прочује се име Љубибратића као врховног начеоника усташа. Премда се Љубибратић дугим својим одсуством из постојбине отуђио од својих земљака, ипак су га они радо примили за вођу. Све до знаменитог боја у манастиру Дужи важно је код устаника бар формално, а поглавито у иностранству, Љубибратић као главни војвода. По деблокацији Требиња и бој у Дужи заљуљали су његов положај. Поред Љубибратића појавили су се други начеоници, а на име одважни и енергични Пеко Павловић. Лични спор међу овим и Љубибратићем изравнат је упливом самога кнеза црногорског али Љубибратић престао је бити „војвода“, и устаници су се купили око Пека, Зимонића и Сочице. К паду Љубибратићеву много је допринела и та околност што је он важно за повереника кнежевине Србије, премда је Херцеговац, а по кроју и духу прави Црногорац. Поред свег тога не треба заборавити, да су заслуге Љубибратићеве око устанка херцеговачког врло знатне. Толико се може рећи, да без Љубибратића устанак не би имао такове размере и да је поглавито он својим трудом и свезама у иностранству ствари устаничкој највише привредио. У нашем извештају наводи се као разлог путу Љубибратићеву до Београда то, што је он позван да реорганизује нов устанак у Босни. То у осталом не би се противило нашим назорима. Ако је међу Црном Гором и Србијом углављен савез, као што смо не давно навели, онда ће заиста Љубибратић наћи благодарнију службу у Босни, него што би је према данашњим приликама могао имати у Херцеговини“ Јамачно ће и у овом извештају чешкога братског листа, који је иначе срцем и душом одан устаничкој ствари „Глас Црногорца“ имати по нешто да исправи. У осталом ваља упоредити овај извештај с оним горњим нашим, па ће се видети у чему је разлика.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Бечки нови Тагблат“ доноси под насловом „Још није“ чланак један о источном питању, који у главном ово у себи садржава:

„Јуче нам је телеграм донео две изјаве о источном питању: једна изјава долази нам преко мора, а друга долази из нашег најближег суседства, из главне вароши угарске државе; једна је изјава постала само у течају једног говора, ког је енглески министар спољни послова Карл ф Дерби пред неком приватном скупштином држао, а друга је званични одговор на интерпелацију стављену у угарском сабору. По томе дакле није се чудити, што је енглески министар у изјавама својим мало искренији од угарског министра-председника, што енглески шеф дипломације незамотава своје назоре у дипломатске форме, које слободоумни угарски министар, који са дипломацијом посла има, у помоћ узима. Истина, што се тиче источног питања, да се оно Аустрије непосредно тиче, да из истога за њу озбиљни догађаји наступити могу, да је бриге издавања тесно скопчан са тим питањем, да од тога питања зависи не само рат и мир, него можда и цела будућност наше монархије, почем Енглеска мирном иронијом ствари посматрати и резултат очекивати може уверена, да је ако није сама рада уплетати се, добре накнаде добила у Мисиру за оне губитке, који јој у европској Турској прете. Дакле са гледишта заинтересовања имали би ми, имала би Угарска већега права, да прими из уста своје владе обавештај у источном питању, него Енглеска од својих министара. Али друге земље, другчији обичаји; енглески министри ради су себе утврдити искреним разлагањем; наши

ЛИСТАК.

ГОВОР

којим је г. прота Никола Беговић отворио српску препарандију у Горњем-Карловцу 23. нов. 1875.

Славни зборе! Високопоштована господо! поздрављам вас из дубљине душе своје, који дођосте тако многобројни у сјајни овај састанак наш, да освјештамо и благословимо овај храм наш нови. Зато и велим вами свима из срца: Добро сте дошли! Извише пак вами, преосвјештени господине! Честитам ову славу нашу, која у истој мјери годи вама, као што мени она раздрагава срце. Јер посље богме више неких година ево видим ја да збиља оживљује односни преллог мој, којега изволисте до риједке части и данас подигнути, и — са самом „замисли“ чак нашега славнога српскога сабора истоветовати. Оћу зато да вам благодарим и ако добро знам да српска црква смјерност и смиривање нераздваја од својих достојанства, то ипак нијесам рад да ми високи писац „српске народне цркве“ узме ријечи за ласкање, од чега се ја управ не би бранио! јер ми ви српски владико! ову прву прилику тако ласкаво за мене и омогућисте, да вам збиља сугубу благодарност не могу да останем дужан: и прво је што нама свима годи то, што нам дођосте и призивасте благодат дух светога данас; друго је ваше високо присуство овђе, чиме додасте јавно јемство, да се овај завод немора у напред оружати противу напасти бар из нутра, како смо то с друге стране немило слушати морали. — И ту вам се ја клањам!

Па кад сам толике среће (а још неадане.) да овђе водим прву реч (наравно уз милостиво снисходјење!) те тако неморам зазирати од засједе... то сам вољан у пуној мјери да узкипљеној души мојој дадем одушке, и да се најблагородније усјетим онога нашога пуновначајнога сабора, који својим епохалним напором и створом удеси и прибави нам ово наше велико славље, Да! прескочене једном све оне тужне замке, које изнутра спутаваху народ српски — само тако могуће је било постигнути овај наш сада вијевни успјех! Јест богме, одрешити глас народа провејао био одпре заушљиву саборницу српску, те је само тако могао се туда чути и разабрати болани глас и изнемогли вапај изблеђене Комоговине. — И дивним ли га пламом сачуствоваше сва боља срца многобројном народу овамо, који знаде родити српској цркви велика свјетила, и царској цркви велика свјетила и царској кући десна крила. — Па ипак је тај народ у најхудој судби чамио, Ето, пожелијо бијаше свога српскога имена, и лишао се свога светога писмена, и спао тај готови јунак на удом дому своме на смушену погрду и најразкалашни апркос и незаслужене прекоре. — —

И данас хвали богу! живу први радини и сурадини тога великога стожера српскога. Међу нама овђе наслађива се преосвјештени господин и сјећањем и достојанством својим онога доба сретнога. А ја желим да би сретан био!

Ја пак са своје стране ево незнам, тко ми још овђе неби вјеровао, да ме заиста обузима неко више чуство милине, и радо би изрекао што ми се по души пролијева, само да ме оће ријеч да послужи .... До душе страшно се је сјећати, али је лијепо гледати, како нам из непоцрпнога мора проливених суза српских изниче весело ово убаво првионче наше! Гробови се свети слави овој радују! Љуте ране мученика крста од три прста данас се заљубљује. — Ох! та чисто ми се види ево овђе на сличној школи, е нам поново оживљава, или ми се уживљавамо у љубки збор „св. Саве“, који је заљемчен жртвама старога Шумгарка, а орабрен будном свијести непрестарелих Слуњана и остале браће у судби једнаке!!

Е! а сада да богме, честитам ја са праведним поносом још једном врло важном чиниоцу, на име мојој славној српској обштини, која је прву искресану варницу примила, те радо сложно и најважније разпаривала ту свету жишку, и што по се каже маром и даром својијем могла наложити ову богодану ватру, која ће разсвјетљавати, прига жени ум, и сагревати млада срца неподељенога народа, ако да! Заслуга је то безсмртна славне обштине, а корист неоцјењена родољубивога града Карловца понајпре, Сретни, браћо, да сте ми ви сви!! Ма давно је пророк божји обеђежио срећу нашу, и црква нам то лијепо припијева давном пијесмом оном: „Се што добро, или што красно, но јеже жити братіи вкупѣ, въ семъ бо господь обѣшта животъ вѣчный!“

Па зато и питам ја: би ли још могло Србина бити, који би иза леђа наших, па ма из каквих својих низких побуда, могао пружити своју руку против овога завода? Видио сам и знам да су несташлуци тужни знаци, а злоба и завист по готову тежак је гријех, па било то ли ијестне, личне или социјалне природе, тек свеједно је зао квасац. Ма да то и запитах: би ли могло коварство настати?

Ја се још уздам у бога и у ону прећашњу непомућену самосвијест нашу у велим: да ће прије сваки поштен човјек само своје лукаво оно избости, него што би хтјео проклетство народа свога лакоумно сам на себе навући. И с том тврдом вјером надам се, да ће славна обштина моја и у напредак радо остати наш морални вођа!

А уз то ево да додам још и ово: Нека нас нимало непомета, што неки људи говоре како сујих лукавчине научили. Узму ти они слободу као и лободу. Па зато из тих мудрих глава нетече све сами бисер. Ја дакле не видим да се ми на њих љутити морамо, И наш овај завод можда те ће с временом с те стране искусити по коју непребрану ријеч; али

пак министри, аустријски као и угарски траже слепог поверења неупуштајући се у заобичане изјаве, које у уставним државама треба да владају. Код нас се каже, да је путање јемац успеха; по томе би дакле абсолутизам највише требао успеха да има, јер под њиме се врло много путало.

Држало се да ће се интерпелација Шимоњијева, употребити на то, да се даду јасне изјаве о току источног питања, па и журност која је са одговором скопчана била, потврдила је све у томе мнењу. Изчекивање то, као што је речено, није испуњено, али ипак је лаконски одговор Тисин врло интересантан не само у смотрењу онога, што путке предлази него и онога, што казује. Вероватно је, да се Тиса, пре него што је одговора дао, обратио на грофа Андрашија, у своме одговору пак ништа о томе некаже, он говори само као угарски министар председник и изјављује, да „још није“ његово саизволење заискано, да се у побуњеним провинцијама војничка интервенција пошаље. Према гордим уверењима мира, којих су званични листови још пре неколико недеља пуни били, недаје изјава угарског министра-председника никако утишујућег утиска. Господин Тиса некаже, да таке војничке мере се свим исван одношаја могућности лежи и да је сасма неумесно у томе смотрењу бригу какву водити. Тиса изјављује, да питање интервенције „још није“ до њега доспела, а да тек никад до тог питања неће доћи то није рекао. Он је истина додао да се гроф Андраши пашти, да уклони сваку сметњу мира, али о успеху тога труда није се Коломан Тиса хтео изјаснити.

Зато нам пак енглески министар спољних каже, да се уређење источног питања пре почетка нове године неда исчекивати, и да је то за све силе једно „врло тешко“ питање. Кад се тако после све радње, која је око источног питања потрошена, говорити може, то имамо подпуног темеља, да успех мирних тежња неверним оком посматрамо.

У погледу источног питања знатан је Тисин одговор у томе, што нешто путке прелази. Одговором Тисиним са свим незадовољан, запита Ернст Шимоњи, шта ће министарство чинити, ако би се аустро-угарске трупе кренуле без саизволења Тисиног. На то изјави Тиса: „док сам ја министар, неможе се над аустро-угарском војском располагати без саизволења угарске владе.“ У ино- и страноземству та ће изјава сензацију учинити и њоме је угарски министар-председник постао данашњим јунаком. Досад се није узимао у обзир у источном питању као и у другим међународним питањима тај чинилац силе. То невелимо из ироније, него баш из горке збиље. Ми сад дакле знамо, да гроф Андраши прво мора искати саизволење Тисино, да у Турској војнички интервенисати може ту ствар пару на решавање поднети. Кнез Ауерсперг, наш председник министарства одговорио би у том смотрењу другчије; он би казао, да оставља то цару као јединном надлешном у решењу.

Тиса међу тим није рекао, дали ће он, кад то питање до њега доспе, своје саизволење дати или не. Ми сад барем толико знамо, да ће се, кад се саставу Андраши Ауерсперг и Тиса, решавати о војничкој интервенцији у Турској.

Но још није источно питање дошло до ратне опасности, аустро угарска војска још се некреће, Коломан Тиса још се није решио а одсудна конференција министара још није била. „Још није“ — то нам је умирење идућих дана док нам догађаји, који се све више приближују, извесности недонесу,

„Немзети Хирлап“ мисли, да министар-председник Тиса на интерпелацију Шимоњеву о окупацији Босне није могао ништа друго ни одговорити јер гроф Андраши јамачно и сам незна шта ће бити. а европска дипломација бадаваће свету придиковати да је она кадра догађаје дириговати.

непробану грдњу незнам да ли могу још коју измислити. Ја сам тога покора баш сијасет искусио. — Тек је ова Српска препарандија светињом закона заштићена, па ја више не желим ништа, а праштам свакоме! И толико рекох да умирим савјест своју; а други ако хоће нека се веселе тазе прљавим послом, док најпосле и сами не увиде да себе прне..

И одмах у то име велим: добро сте нам дошли ви, господо професори српске препарандије! Та они нам дођоше, Славни зборе! из лијепе српске војводине, да у Бановини спремају српске учитеље и нове апостоле знања, стида и поштења — те вајкадашње вјере српске. Нијесу они дошли овамо због плаће и личне угодности своје, јер су више и боље на завичају своме врло лако и кратко добити могли. Него њих је највише повукла овамо врућа и чиста љубав српска. Па тијем милији и поштованији ваља да су нам они! Учени туђинци поклонише се њиовом уму и способности. А наша школска власт изабрала је њих а нама даровала Е! па ту је заиста доста припоруке, да јих и ми сусретамо и примамо са сваким искреним поштовањем и љубављу најчистијом!

Али ви, цвјете српски! ви, млади приправници, добро сте нам дошли у светилиште ово! Спремајте се неуморно дан и ноћ у вашој лијепој струци. Учитељ је најважнији радин и помагач народа свога. Српска мајка у кући и српски свјештенику цркви најпречији су пријатељи своје школе. Они ће вас срести, а што је још неспремно, то ћете ви изазвати на благословени рад. — Само се ви ваљано одликујете чистим знањем и братским поштовањем међу собом, а љубављу нелицемјерном и повјерењем отвореним према вашим учитељима. Научите се познавати велику задаћу здраве наставе и васпитања. У млијеко материно претворити ситну књигу. Познајте прави дух српске цркве и узвишени смјер непомогућенога православија. Српска црква несмје бити пречага српској школи, и обратно!! Разпознајте најбистрије љубав отачаства од преварљиве школе и њезина нагодного домољубја. — Све ви то познајите и озбиљно у млада срца вама дубоко укорените, па понесите после све и раздијелите драгоме народу. Народ ће вас благосиљати, јер му ви тако доносите кључе од среће, богатства, поноса и спаса!

Ено се Србин још крвави за своју слободу,... Ви му спремајте мелеме умне и душевне! И када нас гробови већ буду растављали од вас (ох, небрзај судбино!), а ви још и онда учите Српски помладак: *нека буде у свему свој! а у додиру са другима (па и сродника!) нека буде Србин, и свагда само цјелокупан брат, ма никада — роб!*

И тако, у име божје! отварам Српску препарандију, а ријеч предајем г. дру Милану Савићу првоме управитељу српскога учитељишта (гор.) Карловачкога!

П И С М О

архимандриту Дучићу, проти Василију Чулићу, Гаври Вучковићу, Ники Павловићу и подобним.

Ви сте господо већ досада бар чути морали, да се у вашој ужој отачбини, већ четири мјесеца народ крвави за своја погажена права и слободу, за своју зараду и напредак. Сви поштени синови њени већ су у колу мученичких бораца било ма у коме крају, а Вас, који се чак представницима Босне и Херцеговине називаете, ниђе невидимо на месту борбе, него Вас одаслани земљаци наши по шетницама и салонима биоградским виђају упоредо са Матијом Баном и Орешковићем, који, као и ви велике суме новаца из државне благајне примају. Ви и као Срби, и као људи, и као чувени преставници и као добро плаћени родољуби дужни сте били први у колу бораца бити; јер срамота је и за сваког сина отачбине, који на бојишту није, а за Вас још већа, почем сте ви и у мирно доба у име борбе за ослобођење велике плате примали, а отац Дучић, Орешковић и Матија Ван, скупа примали су већу плату но тридесет учитеља народних.

Ово Вам овако јавно господо пишемо, прво као опомену на вашу дужност, јер чамење ваше тамо и друге сународнике деморалише, а друго за то, да тиме подсјетимо народну скупштину, да од селе увиђавније народним новцем распоређује и да увиди да велике плате не развијају патриотизам, поштење, јунаштво и енергију, но — млитаве и искорењују.

Држећи да је толико доста, остајте здраво.

У име усташа

Риста Ђорђевић.
Симо Билбија.
Милан Ђ. Стефановић.

Д О П И С И.

Из Пожеге 18. децембра. (*Врховни жупан кр. повереник и босанска раја.*) Пресветли г. Вардијан као кр. повереник дао је концем студенога прибити на углове града дебелим словима „Позив“ са опширним описом бједне раје, која се у нашим крајевима налази. У том позиву позиваше грађанство пожешко на принеске. да се убогому од диндушманина прогнаном и цичој зими извргнутом народу помогне, но заборавио је пресветли добрим примјером допринети жртву, којом би ободрио и сиромашне грађане, с тога су његови позиви утаман одтискивани узалуд по зидинама испрелепљивани били, а његов глас остао је као Јованов „глас вапијућег у пустињи!“

Да је овај град по самом положају неимајући попут осталих градова добрих честах и путевах, веома сиромашан, и да у њему нема напредка, о том ће сваг свој суд изрећи, тко год од Осјека преко цандравог и гадног а од давних времена забатаљеног брда Крндије или од Брода преко одворачких планина у Пожегу дође и становништво промотри.

Тој пак несрећи криви су већом страном пресветли, који су од властите утробе суседним жупанијама управљали а ништа о поболшању цестах радили. У таковом прлогу налазеће се становништво, којем су запреке већ и усљед домаћих одношаја на пут стављене, и које су по домаћем сину данас у гробу — доста уназад покренули, наравно је, да није устању жртава доприносити, тим мање чим опажа да га нитко добрим изгледом небодри.

Да би поред свег стања могле се жртве доприносити, то нас искуство учи, јер ако пожежани имаду новаца за просјаке монаке, за дувне домаће и стране, ако могу допринашати новац за мртве иконе које нетребају круха, соли и хране, ако могу на заостала будалаштине каквих се кроз годину на стотине сакупи, а оно неувиђам да не би било чувства човечности међу њезини матерам, које добро знаду што значи кукавну децу имати и каковој су невољи извржена нејака и убога дјеца од оног прибеглог народа на земљиште наше.

Али другчије се ствар имаде са позивом повјерениковим, у ком се позивљу жупници да сакупљају принеске по своме народу.

Свак знаде, да се код нас од како народа постоји. дан на дан повећавају терети, који су готови несносним по прости народ постали. Узмели се у обзир, да су лоше године влададе да је свет потучен ледом страдао, други слабо усева добио, то се је течајем година помножао дуг и код римске вјере угодника божјих. У таковом стању непази се нити на христову науку нити на његов морал милосрђа, него сваки тражи своје, па кад кукавни народ ненамири, навале на њега и оружаном силом, те се тако на просјачки штап тера.

Као што се за лукно римске вјере мантијаша оврхе извађају, тако бива и гледе заоставшег пореза, ради ког видимо у Пожеги сваке недеље читав вашар обрђавати у кр. порезном уреду.

Разуме се само по себи, да се лоша, кукавна и слаба марва тера у кр. порезни уред, који је од најновијег времена постао вашаришћем, и ту се продаду сељаку волови и краве, свиње и остала стока под таку јефтину цену, да би човјек имајући чувство човечности проплакати морао.

Питање би настало, да ли је тим поможено држави ако се сиромашног пољоделца продаде марва а он у пролетно доба занемари поља своја обделавати. Па чим да обрађује, кад му се испред носа силом отјера марва, коју више не може намаћи, јер нити имаде у земљи творницах нити других подувећа, при којим би сељанин заслужити могао оно, што му домаћи уреди по вишој заповједи финанцијалног министра угарског одузму.

Може ли пак у таковом стању какву помоћ пружити сељанин прогнаном Босанцу — кад се зна, ма да немамо турских бегова, ага и спајија, имадемо друге људе који су приморани екзекврати народ. Но кад га једном дотерују на скрајну пропаст, тад ће настати питање: да ли неће морати и наш сељанин бегати у туђе крајеве и просјачком торбом богчарити.

Поред све најбоље воље није могуће нашем сељану, да он своју корицу леба из уста трга, кад види да други маснијих бркова и пространијих бисага непоказују чином оно, што су других земаља људи из најдаљнијих крајева фактично учинили.

Гроза ме обузима кад помислим на онај кукавни народ, кад сам пре четири месеца на обали Уне и Купе мотрио, кад сам готово плачућим оком она попаљена села угледао а народ страдајући као прогнанца сматрао. Сравним ли га пак сада са немилом судбином његове земље, тад незнам да ли му нејде горе овде на овом земљишту, где је гладан и го, или онде где му кућишта није.

У таквом грозном положају кад се у претрес узме ово зимно доба, кад свака дивља звер своје лежиште имаде, а убого човечанство не само да се потуца од немила до недрагог, него је приморано и своје последње марвинче продати, поред чега су власти допустили јим сајам у Видић селу не мислећи да у таково селце слабо кад купци долазе. Кад изједе и оно мало баштине коју је са собом из босанских крајева довукао, шта ће тад започети? Наши су у обће огуљени као врбова кора а они кукавни немају више ни коре, јер су ју Турци одавна сгулили — не пружили им се човечанска рука и неодвежули бисаге римски епископи и други богаташи, вере ми поумираће народ са кукавном децом управо нама испред носа.

Тако је готово месец дана прошао, а ми од позива жупановог, опуновлашћеног кр. поверика незнамо до данас за никакав резултат, нити се тко год брине у овом на жалосном гласу граду за убогу сирочад којих глас чује се и преко оцеана а недопире до ове наше мале Содоме и Гоморе.

Да свуд широм света налази се оплемењих душа за бедно човечанство, терано арнаутском силом турском на ове стране — одасвуд се приносе жртве где год сунце слободе просвиће и напредка греје, само не може се наћи у овом забитном привилегиратом граду људи, који би задаћу човечанства, тој најплеменитијој крепости друштва човечијег одговорили, јер у њему влада тама глупости нехатости, празновјерја и што је најгоре — бездушност.

Усљед искуства знам и уверен сам да ни овај допис неће покренути каменитог срца људе, као што није нити онај допис у „Застави“ гануо високу генерал-команду порад оног лиферанта турског, ког су власти из Јасеноваца с оружјем пустиле, но тешим се с оним: „dixi et salvavi animam meam“, а мојим земљацима одговарам с они христовим: „пропаст твоја ој Пожего моја, не израелу из тебе саме.“

Из петроварадинске околице. (*Школски закон цивилиле Хрватске. — Молбе на баруна Молинарија. Земаљско школско веће.*)

Милина је читати у политичних и школских часописах како се у цивилној Хрватској и Славонији многе и многе обћине надмећу, која ће своју школу и што већи разред по школском закону увратити; па и збиља лице си освјетлаше пред Богом и светом, што већину својих школа у прва ова разреда увратише. Сваком се учитељу војничке крајине мора око срца стиснити, када наш § 12. опрописи правних однешаја §. са 126.§. 38 са §. 140. цив, Хрватске сједначи; јер код нас ни грађански учитељ толико нема, колико пучки учитељ 2. разред цив. Хрватске, а од пучког учитеља вој. крајине ни говорити незнам, јер по његовој плати од 300 ф. на жалост невнам у који разред спада.

„Весело срце кудељу преде.“ — Буди ти тако весео као човјек када видиш, да си запостављен свакому. — Ал да што треба учитељу бити веселим та он и тако мора се једити у школи. —

Многи нам приговарају, да смо веке незадовољни а плате су нам повишене. То би сваки штовани приговорних имао право, да је збиља тако; али узмимо за пример болесника, који лека треба. Вјешт лијечник дође и припише медецину, која је збиља хасновита болеснику била. — Па што мислите, да ли болесник махом оздравити и устати мора. Сигурно не. — Лиечник га више пута полазити па и више лекараја давати и на њега пазити мора док неоздрави.

Учитељство војничке крајине је тај болесник, а вис. вој. заповједништво односно преузвишени барун Молинари јест тај лијечник, који ране учитељства залечити може. Учитељство пуним правом ал и повјерењем ставља сву наду у његову преузвишеност, да ће он, који је дело започео и темељ му поставио, болне ране учитељства излечити. Име његове преузвишености остат ће забиљежено златними слови у паметари захвалног учитељста вој. крајине. —

Учитељство вој. крајине није ни у једној струци и никад учитељству див. Хрватске запостављено било, па за то се и сада нада, да његове праведне жеље неће остати „глас вапијућега у пустињи.“

Учитељски збор грађанске школе у Петроварадину поднио је молбу његовој преузвишености ради повећања плаће, ако не боље, а оно барем као што остала браћа у див. Хрватској имају. — Пуним правом је отај збор тај корак и учинио, ако следеће тачке у обзир узмемо. —

Грађанске су школе већином по градови или мјеста, гђе је обично и скупље живјети; грађански учитељ неима дрва нити барем таковог стана, у којем би по нешто господарити могао, а мора живети од саме своје плате, јер заслуга неима.

Станови су прескупи, да целу своју станарину издавати морају као и у великих градова, а у гђе којих мјестих дрва су скупља н. п. у Петроварадину него у самом главном граду Хрватском, јер један хват дрва у дрварницу стављен, кошта 18 фр. па и преко 18. —

600 фр. неможе се рећи да није никаква плаћа, ал богме далеко није онакова, какову грађански учитељ крваво заслужује, и да се једном у социалном животу ка и другом стању пристојно показати може.

Циљ грађанске школе јест узвишенији а задаћа тежа него ниже реалке, грађански учитељ има 25—28 сати недељно, а на реалци 16—18 сатих, па су на реалци опет боље награђени, него на грађанској школи.

Такођер имамо у обзир узети, да је већина учитељски мјеста на нижих реалка грађанским учитељи попуњена, који су, како само главно заповедништво релацином прошле године признаје у свем својој задаћи и захтевом ниже реалке подпуно одговорили а плаћа је много мања. — Какова је то правица? —

Школски закон за див. Хрватску прописује грађ. учитељу најмању плаћу од 700 фр. и службоваше од 30 година, дрва и остало. — Зашто да грађ. учитељ вој. крајине с њим једнаке тереге носећ мању плаћу и друге емолументе имаде а 10 година више робовати мора? — Ту неима весеља на рад.

Сравнимо ли плаћу једног акцезисте вој. крајине, који је цело своје знање у 3 разреда пучке школе прпио и који никакове одговорности неима са плаћом грађ. учитеља, тако су ова два са свим једнака, а опет пучког учитеља с ниједним чиновником сравнити немогу, јер је на жалост свима запостављен. — Та натарош у последњој обштини боље је награђен него пучки учитељ, јер је најмања плаћа од 300 фор, али друге изванредне заслуге чине му могуће за неколико година и кућу му направити. — Хоћемо ли и овђе штудије сравнити? Ако дакле све наведене точке праведно просудимо, тако ћемо поступак поменутог учитељског збора сасвим одобрити, а и време је скрајно, да се невољи како грађанских тако и пучких учитеља једном крај учини. —

Ниједан праведан брат замјерити ми неће, ако овђе споменем, не свим учитељем једнаке плаће. — Ова нека се равна по оспособљењу, службовању и разреду школе; јер праведно није да је за нужду оспособљен једнак оному, који се је свом звању с душом и тијелом посветио свој цели живот за њег жртвује и у сваком обзиру подпуно одговара. —

Високо војно заповједништво усвојило је већину революција државних учитељских скупштина; што се пако материјалног стања тиче, извјестило је подобласти, да је исте революције земаљскому школскому већи, које се је 9 т. м. састало, на савјетовање дало. —

Учитељство сладку наду гоји, да ће скоро моћи весело запевати „сунце јарко ти сјајиш једнако,“ само ако ви велеможна господо заступници ствар онако решили будете, како кукавно учит[illegible] захтева; јер као што се из поменуте наредбе види главно је заповједничтво војно учитељским јадом конац учинити.

Особито препоручујемо заступником пучких и грађанских школа јаде учитељства и већу онако начртани као што су збиља у ствари јер ћете само на отај начин показати, да се учитељство војкрајине у овом избору преварило није и да сте збиља његовога повјерења вредни.

У осталом пратићемо ваш рад позорним оком, а сматрамо вас дужне, једном положити рачун о свему деловању. —И—

НОВИ САД 11 децембра 1875. „Еленер" јавља да је у Крашовску жупанију изаслан за кр. комесара г. Ујфалоши, који ће имати да извиди неуредно управљање виших чиновника са сиротињским новцем. Не би излишно било, да такав комесар и у Бачку жупанију нарочито у жабаљски срез дође, де, као што чујемо, у ђурђеву више стотинама пупилских новаца не може у траг да се уђе.

— Чујемо да ће се телеграфско звање од 1. Априла 1876 године морати из овога стана, у коме је сад, у други селити се, с тога би било у интересу публике, које највише телеграф употребљава да исто звање стан у средини вароши нађе: а да би то лакше ишло, добро би било, да се сви они који за исто звање згодне станове имају, овоме пријаве, да се неби могло изговарати да нема згодних станова.

У идућем броју саопштићемо опширан извештај занимљиве сцене у седници уг. сабора, у којој је Тиса одговорио на интерпелацију дра Милетића због укидања словачке „Матице". Извештај је о том већ на путу, како нам је телеграфиски јављено, ал нам до завршетка овог броја још није стигао.

— Словачке „Народне Новине" што излазе у Турчанском Ст. Мартону, доносе непрестано читаве низове телеграма управљене на Милетића, у којима га поздрављају услед његове интерпелације на министра унутр. послова због укидања словачке Матице.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

ДВА ИЗДАЊА У 12.100 ПРИМЕРАКА
„О Р Л А"
великог илустрованог календара
ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ 1876.

распачано је по свима крајевима српским, и сада на стовариштy имамо само још 400 комада.

Нове наручбине нека се упућују Арси Пајевићу у Нови Сад.

Цена је „Орлу" 50 н., а ко поручи више од 10 ком. добиће га за 40 нов. комад.

ЗА ПОКЛОНЕ ДЕЦИ О БОЖИЋУ
НЕКОЛИКО НАРОДНИХ ПЕСАМА
ЗА УЧЕЊЕ НА ИЗУСТ
(најновије допуњено издање)

ЦЕНА 10 НОВЧ.

може се добити у „српској народној задружној штампарији" у Н. Саду. Ко поручи на више уз поштанско поузеће (Post-Nachnahme)ових књига добија рабат 15—20%.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА.
ПРАВА И ДУЖНОСТИ
УГАРСКИХ ГРАЂАНА
УЧЕНИЦИМА НАРОДНИХ ШКОЛА
написао
Стеван В. Поповић
еп. шк. референат.

ЦЕНА **10** ПОВЧИЋА.

Књигу ову продаје српска народна задружна штампарија у Н. Саду, а наручује се за готово и поштанским поузећем. Ко поручи у штампарији више од 10 комада добија 20% рабата.

У Новоме Саду продаје се ова школска књига у књижарама **браће Поповића** и **Августа Хергера.**

НОВЕ КЊИГЕ.
СРПСКА КЊИЖАРА
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ,

Постарали смо се и снабдели с најновијим српским књигама, које су изашле године 1875. и тим прилике дајемо, сваком пријатељу српске књижевности, да своју библиотеку попунити може.

УЧЕЊЕ ФРАНЦУСКОГ ЈЕЗИКА, нова метода по Олендорфу I. књига — — — — — — — 1 ф. 65 н.
Пово издање Чупићеве задужбине „Чупићи Стојан и Никола" написао Милићевић — — 25 н.
СРПСКИ АРХИВ, за целокупно лекарство књ. I. и II. Први одељак, — — — — — — — 2 ф. —
СРПСКИ АРХИВ за целокупно лекарство II. одељак књ. I. Бирлотове опште хирургије 60 н.
ИСТОРИЈА ЖИРОНДИСА I.део, превод са француског,— — — — — — — — — — 60 н.
КНЕЗ МИЛОШ, драма у 5 делова написао Милан М. Максимовић — — — — — — 60 н.
ЂОРЂЕ ВАШИНГТОН, ослободилац Америке превео Гавра Филиповић Босанац — — — 25 н.
ПЕТ НЕДЕЉА У БАЛОНУ, путовање по Африци, француски написаоЈ Јулије Верне — — 1 ф. — н:
ПЕСМЕ Лазе Костића I. и II. део — — — 1 ф. 80 н
ПЕСМЕ Јелене Поповићеве II. издање — — 80 н.
ЗБИРКА НАРОДНИ ПЕСАМА удешено за школску младеж обојег пола — — — — — — 10 н
ПЕСМЕ и обичаји укупног народа српског од М. С. Милојевића
I. књига обредне песме — — — — — — 3 ф. 60 ф.
II. књига сватовске песме — — — — — 2 ф. —
III. књига допуна првим овима — — — — 2 ф. 40 н.
СЛИКЕ ИЗ ПРИРОДЕ по К. Спар-ом од Гаје Матића — — — — — — — — — — — — 35 н.
УСПОМЕНЕ из пољске револуције, саобштио Ј. Гајгер превео В. Ј. Јанковић — — — 20 н.
СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ скупио по Срему Б. М, 60 н.
РУКАВИЦА роман са енглеског — — — — 1 ф. —
КРАТАК НАУК мађарског језика, по Шамарјанију, — треће издање од Милована Јанковића 36 н.
НАША ЗЕМЉА. Читанка з анарод. Свезка II. по др. Стаму, посрбиио Стева В. Поповић — 50 н.
ОСНОВИ ФИЗИКЕ за више школе написао Мита Петровић са 46 слика — — — — — 50 н
АНАЛИТИЧНА КЛАСИФИКАЦИЈА МЕТАЛА саставио А. Д Хофман, посрбиио Лозанић — 60 н.
СТУДИЈЕ из виноградства израдио Живко Шокорац — — — — — — — — — — 15 н.
ПОГЛЕД У ПРАСВЕТ и у историју света — — 50 н.
РАЧУНИЦА за ниже разреде средњих школа од Др. Ф. Мој- ника II. део — — — — 60 н
РАД у првом разреду српске основне школе, књига за пријатеље јавне наставе — — 50 н.
ЦРКВЕНСКО ПЈЕНИЈЕ осмогласник, за ученике богословије — — — — — — — — 1 ф. 10 н.
АПОСТОЛ за цркве у сврдим корицама — — 10 ф. —
УПУТСТВО за предавање српског језика у основној школи за учитеље — — — — 1 ф. 10 н.
МИСЛИ о војеној организацији Србије написао Паја Путник — — — — — — — — 1 ф. 10 н.
УЗРОЦИ и посљедице француске револуције, јавно предавање држао М. Пешковић — — 15 н.
НОВИ СРПСКИ БУКВАР од др. Ђ. Натошевића 20 н.
УПУТСТВО уз српски буквар — — — — 10 н.
Устанак херцеговачко-босански „СЛОБОДА ИЛИ СМРТ" спјевао Јеремија Карацић — — 15 н.

Календари:

ОРАО велики илустровани календар удесио Ст. В. Поповић — — — — — — — — 50 н.
ПОЛАЖЕНИК — — — — — — — — 20 н.
ПАНЧЕВАЦ — — — — — — — — 30 н.
ВЕЛИКИ СРПСКИ НАРОДНИ КАЛЕНДАР — — 35 н.
СРБИН — — — — — — — — — — 25 н.

Нове мере:

Од Пере Манојловића са сликама истих мера — 1 ф. 20 н.
МЕТАРСКЕ МЕРЕ од Д. Нешића — — — — 40 н.
НОВЕ МЕРЕ од Ђуре Иоповића — — — — 10 н.
НОВЕ МЕРЕ од Мите Петровића — — — — 20 н.
МЕТАРСКЕ МЕРЕ од Ђ. Р. — — — — — 15 н.
„ЈАВОР" за 1875 цела година — — — — 4 ф. —
„СРБАДИЈА" илустровани лист за 1875 г. — 6 ф, —

Сад баш из штампе изашло ЗОРА, књижеван рад српског ђачког друштва у Бечу— — — — — — — — — — 60 н.
ПРАВА И ДУЖНОСТИ угарски грађана написао Стеван В. Поповић — — — — — — — 10 н
ПРАВА И ДУЖНОСТИ угарских грађена написао професор Д. Поповић — — — — 36 н.

До који дан излази из штампе књига
БОЖИЋ
ДАР ДОБРОЈ ДЕЦИ.
Трећи течај.
Уредио Чика Стева.

Све наше општине, школске управе и родољубе којису вољни да школску децу о божићу књижевним даром обрадују, молимо лепо да нам одмах јаве, колико желе имати ових књига, како бисмо им за времена послати могли.

Важана, сасвим нова садржина и малена цена од **10 н.** препоручују књигу свакоме. Препродавци добијају 25 проц. рабата.

Наручбине извршујемо с поштом у наточ.

Панчево, у новембру 1875.

Књижара браће Јовановића.

П О З И В
на састанак књижевног оделења
„МАТИЦЕ СРПСКЕ."

Позивају се сва гг. чланови књижевнога оделења да изволе доћи на састанак, који ће бити 15. (27.) декембра о. г. у 4 сахата по подне.

У Новом Саду 8. (20.) декембра 1875.

Председник „Матице српске":
Стеван Брановачки с. р.

П О З И В
на јавна предавања у Новом Саду.

У недељу 14. (26.) децембра о. г. биће треће јавно предавање у позоришној дворани у 5 сати после подне.

Предаваће **Панта Поповић** уредник „Глас народа" **„о новим мерама, нарочито о оним за зрна и течности.** чиме ће се завршити предавање о новим мерама.

За улазак се плаћа **10 нов. од особе.** Чланови „Кола" са својим породицама имају улазак безплатан.

Четврто јавно предавање биће у четвртак 18. (30.) децембра такође у 5 сахата после подне

Одбор новосадског српског кола.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ
на херцеговачко-босанску сиротињу и нејач.

ШУРЈАН.

Послао г. Бранко Красић. ГГ. Бранко Красић осим поштарине 1 ф. 80 н. Стеван Божин 50 н. Никола Кнежевић 50 н. Јова Субић 20 н. Стеван Лукић 1 ф. Пера Стојанов 10 н. Јоца Субић 20 н. Стеван ђурђев 40 н. Тодор Милојков из Гада 10 н. Сима Величковић 20 н. Јоца Милић кнез 50 н. Свега 5 ф.

КЕЧКЕМЕТ.

Послао г. Гавра Бошарић парох. Гђа Јелисавета Бошарић по фун. шарпије. Тихомир Бошарић 50 н. Јован Хајдан ђак IV. шк. 50 н. Мих Ракић ђак II. шк. 50 н. Јелена Христофори рођ. Јухас 5 ф. Свега 6 ф. 50 н.

МИТРОВИЦА.

Послао г. Милан Јовановић. ГГ. Мита Вуковић из Руме 60 н. Јоца Панајотић из Руме 1 ф, Стеван Јовановић из Н. Сада 1 ф. Реда Николић 1 ф. Фрања Ивковић 1 ф. Никола Симоновић 1 ф. Мирван Јевановић 1 ф. Свега 6 ф. 60 н.

ЧОКА.

Скупио г. Стеван Бајчевић парох при свечари код г. Раде ђорђева. ГГ. Стеван Бајчевић парох 1 ф. Аркадије Јованов биров 1 ф. Рада Гојковић 1 ф. Рада ђорђев 1 ф. Тодор Онвин 1 ф. Васа Дукин 1 ф. Нова Пожарчев 50 н. Младен Наумов 50 н. Свега 7 ф.

НОВИ САД.

ГГ. Вијентије Лучић 1 ф. Васа Стојковић 1 ф. Глиша Милиновић 1 ф. Јоца Шевић 2 ф. Пера Поповић 1 ф. Павле Бугарски 1 ф. Сава Стојковић 1 ф. Јоца Алтман 50 н. Ленка Алтман 50 н. Бранко Којновић 1 ф. Аца Кандеморда 1 ф. Милош Саранда 4 ф. Берић адвокат 1 ф. Скупљено у гостионици код камиле 5 ф. Персида Радонића 1 ф. Катица Радонићева 1 ф. Сава Петровић 1 ф. Милан Радонић 20 н. Никола Радонић 20 н. Свега 24 ф. 40 н.

Гђа Камберка скупила на салашу. Гђа Камберка 10 џакова кукуруза, Пера Летић 2 џака кукуруза, Стеван Полић 1 џак кукуруза, Тоша Козаров 1 џак кукуруза што је продато за 7 ф. 50 н.

Скупио г. Тоша Мијатовић у сватови Новака Пејића на салашу. ГГ. Новак Пејић младожења 2 ф. Марија Пејић млада из Србобрана доведена 2 ф. Тоша Мијатовић 5 ф. Мита Пејић 5 ф. Стеван Пејић 5 ф. Пера Пејић 1 ф. Илија Миличић 1 ф. Свега 21 ф.

ВАЈА.

Послао Г. Мита Поповић адвокат. ГГ. др. Павле Ивановић 40 ф. Милан Хаџић 2 дук. Мита Поповић 10 ф. Пера Поповић 2 ф. Софија Остојић 5 ф. ђура и Лаза Атанацковић 20 ф, ђура Крстанић 5 ф. Гавра Теодоровић 2 ф. ђура Вујић 3 ф. Мита Шимић 1 ф. Јован Т. Поповић 2 ф. ђорђе Ференчевић 5 ф. Васа Живковић 2 ф. Алекса Јанковић учитељ 2 ф. Никола Крнајски 1 ф. Стеван Арсеновић 1 ф, Лаза Видаковић 50 н. Мита Апастасијевић 50 н. Милка Ћирсића 2 ф. Тоша Апастасијевић 1 ф. Шандор Богдановић 1 ф. Сима Станковић 1 ф. Јоца Марковић 1 ф. Мера Вујић буњевац из Ст. Иштвана 2 ф. Коста Теодоровић из Сомбора 1 ф. Јосиф Вујић 2 ф Свега 113 ф 2 дуката.

У Новом Саду 10. декембра 1875.

КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

ВЕЛ. БЕЧКЕРЕК.

Послан брзојавом вел. бечкеречки одбор г. ђорђу Војновићу у Хирцег-Нови.

Скупљен од др. Милоша ђорђевића, Пире Секулића Јоце Каменковића и ђуре Стајића. По 20 ф. Фока Димитријевић и Александер Стојић. По 15 ф. др. М. ђорђевић, Никола Купусаревић, Никола Атанасијевић. По 10 ф. Јован Стојић ђура Мучалов, Јаша Венецки, С. П. По 5 ф. Катица др. М. ђорђевић, Петар Јовановић, Јоца Дујаковић, др. ђорђе Пејић ђорђе Емануел, Младен Живојнов По 4 ф. Пира Секулић. По 3 ф. Јеста Кудић, Корнелија Стојшић, Илија П. Јовановић, и 1 ком. платна, По 2 ф. Кокић А. Ф., Јоца Каменковић, Јоца Савић. Сава Јовановић, Шандор Шилић. Ст. Урошевић из Јарковца, А. Петровић. Сава Кадић 1 ф. 50 н. Д. Прица 1 ф. 20 н. По 1 ф. Тоша Милутиновић, Паја Недељковић парох, Јован Клее парох, Жива Крунић, Нацика Јанковић, Рада Тубић Мита Петровић, Е. Фишер, Стева Стојшић, Ника Стајић, Васа Старчевић, Филакс Буковала, Мита Хаџић, Леоп. Шабарић, Исаило Поповић, Марко Михајловић, Јотика Михајловић, М. Никифоровић, Мита Марковић из Јарковца, Данило Стапишић, Јоца Урошевић, ђура Радаковић, Стева Хуђин, Алекса Бабин, Гиса Чокрљан, Алојзка Гаврила, Ј. Д. Вуков, Никола Николић, Ђ. Д. Димитријевић, ђока Даниловић, Васа ђорђевић, Шандор Адамовић, Коста Миленов и Ника Јовановић. ђура Стојић капелан 90 н. По 50 н. Ст. Лазић, П. Богојевић, Васа Завишић, Фрања Прецлик, Мита Момирски, Сава Ранисављевић, Тоша Сланкаменац, Коста Димитријевић. М. Татаровић. По 40 н. ђорђе Игњатовић, Васа Богданов, Маша Димитријевић, Младен Влицан. По 30 н. Илија ђуришин, Ника Стојаков. По 20 н. Св. Поповић, Ст. Цветковић, Сава Бугарски, П. Владисављевић, Илија Раушки, Паја Николић Тона Живановић, Васа Радић, Аврам Јелкић, Ф. Болесни, Јов. Марковић, Јова Попов, Глигорије Стеван, Васа Несторов, Вељко Сабовљев, А. Стефановић, из Орловата, и Пера Вучковачки. По 10 н. Сима Козловачки и Васа Р. Свега 229 ф. 90 н.

Курз бечке берзе 11. (23.) дец.

% металици	69.35
5% народног зајма	73.75
Државни зајам од 1860 г.	111.80
Акције банчине	921
Кредитне акције	205.20
Лондон	113.40
Угарске разтеретнице	79.25
Темишварске разтеретнице	79.
Ердељске разтеретнице	79.25
Хрватско-славонске разтеретнице	83.50
Сребро	106.20
Ц. кр. дукати	5.34½
Наполеондори	9.09
	5620

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У смислу одлуке високославног патроната срп. вел. гимназије новосадске од 5 (17) дец. т. г. бр. 150. овим се отвара стечај на једно место професора за *мађарски* и *латински* језик. Са овим местом скопчана је плата за испитаног професора од 1100 ф. у име стана 10% и петогодишњи додатак од 100 ф. за неиспитаног професора је плата 682 ф. 50 нов. и 10% у име станарине.

Потражитељи имају поднети своје молбенице са испрамама и сведочбама високославном патронату и то за 4 недеље од оног дана, када је овај стечај први пут уврштен.

У Новом Саду 10 (22), дец. 1875.

1—3 УПРАВА СРП. ВЕЛ. ГИМНАЗИЈЕ.

П О З И В.

Овим се п. г. деоничари в. кикиндског виштрикта прве штедионичке банке позивају, да би

НА ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће дне 9. јануара 1876 по н. к. после подне 3 сата у стану завода држати доћи изволели,

ПРЕДМЕТИ.

Промена основних правила и то:

а) Измена фирме у „в. кикиндског дистрикта прву штедионицу".

б) Редукција броја удеоничара и њиове номиналне вредности.

в) Све друге промене што су услед овога нужне.

В. Кикинда 14, децембра 1875.

А. ЛАКОВИЋ
друштвени председник:

ПИВА

у флашама из акцијске пиваре Штајнбуршко код Пеште.

Као што је познато поштованој новосадској публици и околини, да је моје пиво што га точим и познато, тако исто оно, што га у флаше мећем и особите је вредности.

С тога препоручујем исто кафедијама и рештаратерима и шпецераистама и уверавам их да ће по умерену цену особити тако послужени бити, да ће их увек јефтиније доћи него горње а неће ни бечког ни пештанског застидити.

Очекујући млогобројне налоге вазда на услузи готов К. ПИСАРЕВИЋ.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ
ПРЕПОРУЧУЈЕ П. Н. ОПШТИНСТВУ:

КАРТЕ:

Од Херцеговине Otto Blau ф.—60
„ Црне Горе Kiepert ф.—60
„ Србије „ ф. 1—
„ Босне, Далмације и Црне Горе ф. 1—
„ Hrvatske i Slavonije, Pauliny, на платну ф.11—
Generalkarte d. Europäicshen Türkei, Kiepert на платну ф. 8.40

СЛИКЕ:

Слика из херцеговачког устанка, 46/53 центиметара ф.—.60
Милан Обреновић и Наталија, 55/71 ф.1—
Устанак таковски, велика бојадисана слика 67/53 ф. 3.—
Херцеговачко робље, велика фотограф. слика Јарослава Чермака ф. 5.—
Табло срп. нар. сабора од 1873. Велика фотогр. слика ф.12.—
Византијски споменици по Србији од Ф. Каница 11 табала на великом формату пре ф.25 сада само ф.8.—

СРПСКИ ПЕСМИЦИ у веома лепом најновијем повезу, опредељено нарочито за дарове о божићу и вмендану: Бранко Радичевић ф. 1.80; Змај Јован Јовановић ф. 1.80; Лаза Костић обе свеске уједно ф. 2.80; Мита Поповић ф. 2 —, Ђ. Јакшић ф. 2 —.

ПЕВАНИЈА, најновија песмарица српска; такође у најновијем повезу ф. 1. —

ЗБОРНИЦИ православни у емајлу сребром украшен ф. 10.— у финој кадифи сребром украшен ф. 12 — у слоновој кости ф. 14. —

РЕТКА ДЕЛА: Летопис Матице Српске, потпун егземплар, дела Доситија Обрадовића везана, Љубомир у Елисиуму од М. Видаковића везан, Гроф од Монте Христо везан, Пупољци од Б. Атанацковића везано, Цар Јосиф II. и његов двор, роман Л. Милбах везан, Даница забаван лист за 1865 и 1866. везано, Вила забаван лист од свију година броширано, Даворије од Ј. Стерије Поповића.

КАЛЕНДАРИ: Панчеваац за 1876. уредио Панта Поповић са сликама 30 н., Календар за писарнице веома укусан у више боја штампан 40 н.

СТРАНА ДЕЛА: Les Serbes de Hongrie. две свеске фор. 6,60; Die Türkei in Europa von G. Rasch, две свеске фор. 4,50; Der Leichtthurm des Ostens. Serbien und die Serben von G. Rasch ф. 3,20. Le monde Slave. L. Leger. ф 2.20. Album ausländ. Dichtung in 4 Büchern England. Frankreich, Serbien und Polen von Nitschmann фор. 1,50. Немачки класици у лепом повезу.

ВЕЛИКО СЛОЖИШТЕ

књига за основне и средње школе, дела тичући се језика, педагогије, дијететике и медицине, привреде, даље, правних, војених, богословских, разно научних, забавних и свију осталих дела.

ЦРКВЕНЕ КЊИГЕ

Евангелија, апостола, октоиха, пентикостара, триодиона и т. д.

Мапа, учила, српских музикалија и слика.

Школске, црквене и општинске тискарије преко 200 врста

ФОТОГРАФИЈЕ

знатних личности и вођа херцеговачко босанских усташа.

5—7

Главни списак и додатак I. шаљемо свима на захтевање безплатно.

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „задругава срп. народ. штампарију." Српска народна задружна штампарија.